

dr. sc. Zdenko Franić
Znanstveni savjetnik u Institutu za medicinska istraživanja i medicinu rada, certificirani ekološki pčelar (selo Klinac pokraj Petrinje e-pošta:franic@klinac.eu)

Stavljanje na tržište meda i ostalih pčelarskih proizvoda

Prodaja na kućnom pragu pčelarima omogućuje zasigurno najlakši plasman meda i pčelarskih proizvoda, bez posrednika te posljedično postizanje bolje cijene. Međutim, bez obzira na to prodaje li se proizvod u maloprodaji ili na kućnom pragu, mora biti besprijekorno higijenski i kvalitetno proizveden i uskladišten sukladno načelima HACCP-a te propisno označen. Da karikiramo, nije dopušteno prodavati med u staklenici koja na sebi ima primjerice deklaraciju ajvara i još k tomu hrđav poklopac.

Prodajom meda i ostalih pčelarskih proizvoda pčelar osigurava novac kao naknadu za naporni rad tijekom godine i brigu o pčelama. Međutim, bilo da se radi o prodaji krajnjem kupcu na „kućnom pragu“ ili prodaji na tržnicama, izložbama ili maloprodaji, potrebno je poštovati uskladeno europsko tehničko zakonodavstvo za proizvode, a koje je svaka država članica Europske unije prenijela u svoje zakonodavstvo. Takvo je zakonodavstvo najvažniji i najveći dio pravne stečevine Europske unije u području slobode kretanja roba.

Prodaja na kućnom pragu pčelarima omogućuje zasigurno najlakši plasman meda i pčelarskih proizvoda, bez posrednika te posljedično postizanje bolje cijene. Međutim, bez obzira na to prodaje li se proizvod u maloprodaji ili na kućnom pragu, mora biti besprijekorno higijenski i kvalitetno proizveden i uskladišten sukladno načelima HACCP-a te propisno označen. Da karikiramo, nije dopušteno prodavati med u staklenici koja na sebi ima primjerice deklaraciju ajvara i još k tomu hrđav poklopac.

PRODAJA VLASTITIH PROIZVODA

Pravilnikom o prodaji vlastitih poljoprivrednih proizvoda proizvedenih na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 76/2014 od 24. 6. 2014. i NN 82/2014 od 9. 7. 2014.) propisuju se način i uvjeti prodaje za obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG-ove) koja na tržištu prodaju vlastite poljoprivredne proizvode te način vođenja evidencije o prodaji. Kod prodaje vlastitih poljoprivrednih proizvoda koji su hrana, OPG-ovi su dužni postupati sukladno propisima o hrani.

Dakle, svaki OPG, bez obzira na to bavi li se ekološkom proizvodnjom ili ne, mora voditi obrazac sukladan navedenom pravilniku kako bi se osigurala sljedivost prodanih proizvoda i spriječile manipulacije (npr. da se proda više meda nego što je proizvedeno).

OZNAČAVANJE PROIZVODA

Sva pretpakirana¹ (zapakirana) hrana koja se stavlja na tržište Europske unije ili Republike Hrvatske mora biti označena sukladno zahtjevima koji su propisani Uredbom (EU) br. 1169/2011 o informiranju potro-

EKOLOŠKI ZNAK EUROPSCHE UNIJE

šača o hrani, a čija je provedba u Hrvatskoj osigurana Zakonom o informiranju potrošača o hrani (NN br. 56/13, 14/14 i 56/16) kao i drugim posebnim propisima koji se odnose na određenu hranu.

U slučaju meda i proizvoda od meda to se ponajprije odnosi na Pravilnik o medu (NN br. 53/15) i Pravilnik o kakvoći uniflornog meda (NN br. 122/09 i 141/13).

Također, hrana mora imati oznaku serije ili lota sukladno Pravilniku o oznakama ili znakovima koji određuju seriju ili lot kojem hrana pripada (NN br. 26/13).

Pravilnikom o medu propisani su standardi kvalitete kojima u proizvodnji i pri stavljanju na tržište mora udovoljavati med, a odnose se na nazive, definicije i opće zahtjeve, senzorska svojstva i sastav te dodatne zahtjeve označavanja. Ovim se pravilnikom u pravni perekod Republike Hrvatske prenose Direktiva Vijeća 2001/110/EZ od 20. prosinca 2001. o medu (SL L 10, 12. 1. 2002.) i Direktiva 2014/63/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o izmjeni Direktive Vijeća 2001/110/EZ o medu (SL L 164, 3. 6. 2014.).

Člankom 9. Uredbe (EU) br. 1169/2011 propisani su obavezni podaci koje je potrebno navesti pri označavanju zapakirane hrane, a Pravilnikom o medu dodatni zahtjevi označavanja meda. Slijedom navedenoga, za med se obvezno navode sljedeći podaci:

¹ Svaki pojedinačni proizvod koji se kao takav prezentira krajnjem potrošaču i objektima javne prehrane, a koji se sastoji od hrane i ambalaže u koju je hrana stavljena prije nego što je ponudena za prodaju, bilo da ambalaža u potpunosti ili samo djelomično zatvara hranu, ali u svakom slučaju na način da sadržaj ne može biti promijenjen bez otvaranja ili promjene ambalaže.

**OBRACU EVIDENCIJE O PRODAJI VLASTITIH
POLJOPRIVREDNIH PROIZVOD**

MIBPG (matični identifikacijski broj poljoprivrednog gospodarstava)

OIB _____

Naziv obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva (ime i prezime nositelja OPG-a):

Datum prodaje	Vrsta proizvoda	Količina proizvoda

OBRACU EVIDENCIJE O PRODAJI VLASTITIH POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA KOJI JE PROPISAN PRILOGOM I. PRAVILNIKA O PRODAJI VLASTITIH POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA PROIZVEDENIH NA OBTELJSKOM POLJOPRIVREDNOM GOSPODARSTVU (NN 76/2014).

1. naziv
2. neto količina, odnosno količina punjenja
3. rok minimalne trajnosti
4. posebni uvjeti čuvanja i/ili upotrebe, ako utječu na trajnost
5. naziv i adresa subjekta u poslovanju s hranom, registriranoga u Hrvatskoj, a pod čijim se imenom ili nazivom med stavlja na tržiste
6. zemlja podrijetla sukladno članku 3. stavku 7. *Pravilnika o medu* (npr. EU poljoprivreda, Hrvatska)
7. stvarna alkoholna jakost po volumenu za pića koja sadržavaju više od 1,2 % vol. alkohola (medovina, medovača, medica – liker od meda ili medeno vino – mulsum)
8. lot broj (uz napomenu da se u slučaju meda lotom smatra rok trajanja).

Navedene je točke već podrobno komentirala autorica Ivana Berg-Divald u članku „Etiketa na teglici meda”, koji je objavljen u časopisu „Hrvatska pčela” u broju za srpanj/kolovoz 2012. Ekološki proizvođači pored svega nabrojenoga navode i kodni broj kontrolnog tijela u obliku: HR-EKO-XX, pri čemu je XX broj koji je kontrolnom tijelu dodijelilo Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva².

Naglasimo da se naziv „med” smije upotrebljavati samo za proizvod definiran točkom 1. *Priloga 1. Pravilnika o medu*³. Ako proizvođač želi označiti med prema određenoj biljnoj vrsti, takav se uniflorni med prema *Pravilniku o kakvoći uniflornog meda* može označiti pod uvjetom da u netopljivom sedimentu sadržava najmanje 45 posto peludnih zrnaca iste biljne vrste. Međutim, u točki 2. članka 4. istoga pravilnika za pojedine je biljne vrste navedena

tablica u kojoj su specificirani udjeli (postoci) peludnih zrnaca u netopljivom sedimentu. Pritom med od lipe, kadulje, lavande i agruma dodatno mora imati i karakteristična senzorska svojstva meda za određenu biljnu vrstu (to jest miris, okus i boju). Peludne i senzorske analize moraju se pritom provesti u akreditiranom laboratoriju, a popis takvih laboratorijskih dostupan je u registru akreditacija na mrežnim stranicama Hrvatske akreditacijske agencije⁴.

Ekološki pčelari svoj uniflorni med mogu označiti kao, primjerice, *ekološki kestenov med* ili *ekološki bagremov med* i slično.

Napomenimo da se od 13. prosinca 2016. godine obveza navođenja nutritivne deklaracije primjenjuje za svu hranu osim za onu koja se nalazi na popisu *Priloga V. Uredbe (EU) br. 1169/2011*. Tako se u točki 1. tog priloga navodi izuzeće za neprerađene proizvode koji sadržavaju jedan sastojak ili jednu kategoriju sastojaka, a u što se ubraja i med.

OZNAČAVANJE EKOLOŠKOG MEDA

Pravni okvir Europske unije unutar kojeg se uređuje sektor ekološke proizvodnje dan je u *Uredbi Vijeća (EZ) br. 834/2007* i *Uredbi Komisije (EZ) br. 889/2008*. Cilj je tih uredbi osigurati pošteno tržišno natjecanje i pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta ekoloških proizvoda te osiguravanje povjerenja potrošača u proizvode koji su označeni kao ekološki. *Uredba 834/2007* tako izričito uvjetuje da radi zaštite potrošača i poštenog tržišnog natjecanja, izrazi koji se upotrebljavaju za označavanje ekoloških proizvoda trebaju biti zaštićeni od upotrebe na konvencionalnim proizvodima u cijeloj Europskoj uniji, i to neovisno o jeziku koji se upotrebljava.

Smatra se da je proizvod označen izrazom koji upućuje na ekološku proizvodnju ako su pri označavanju u promidžbenim materijalima ili komercijalnim ispravama taj proizvod ili njegovi sastojci opisani riječima iz kojih kupac može (nedvosmisleno) vidjeti da su taj proizvod, njegovi sastojci ili sirovine dobiveni u skladu s pravilima utvrđenima *Uredbom Vijeća (EZ) br. 834/2007*. Konkretno, za označavanje i oglašavanje proizvoda koji ispunjavaju zahtjeve navedene u okviru ove uredbe izrazi navedeni u njezinu prilogu, njihove izvedenice ili skraćenice kao što su „bio” i „eko” – same ili u kombinaciji – mogu se upotrebljavati unutar cijele Europske unije, i to na bilo kojem jeziku Unije. Ovakvi se izrazi ne smiju upotrebljavati nigdje unutar Europske unije na bilo kojem jeziku Unije u

² http://www.mps.hr/UserDocs/Images/EKO/Popis ovlaštenih kontrolnih tijela _List of control bodies_Croatia doc.pdf

³ Med jest prirodno sladak proizvod što ga medonosne pčele (*Apis mellifera*) proizvode od nektara medonosnih biljaka ili sekreta živilih dijelova biljaka ili izlučevina kukaca koji su na živim dijelovima biljaka, koje pčele skupljaju, dodaju mu vlastite specifične tvari, pohranjuju, izdvajaju vodu i odlažu u stanice sača do sazrijevanja.

⁴ <http://www.akreditacija.hr/registar>

komercijalnim ispravama ni u označavanju i oglašavanju proizvoda koji ne ispunjavaju zahtjeve utvrđene ovom uredbom. Osim toga, ovi se izrazi ne smiju upotrebljavati za proizvode za koje se pri označavanju mora nавести da sadržavaju genetički modificirane organizme (GMO).

Ako se otkrije ozbiljna povreda ili povreda s dugoročnim učinkom, kontrolno tijelo ili kontrolna ustanova zabranjuju prodaju proizvoda koji se označavaju i oglašavaju kao ekološki.

EKOLOŠKA OZNAKA

Ako udovoljavaju zahtjevima utvrđenima *Uredbom 834/2007*, certificirani ekološki pčelari, kao i ostali ekološki proizvođači, mogu u označavanju, prezentiranju i oglašavanju svojih proizvoda upotrebljavati logotip Europske unije, tj. ekološku oznaku (znak) Europske unije. Pritom kontrolna tijela koja nadziru i certificiraju ekološku proizvodnju moraju biti akreditirana kod nacionalnoga akreditacijskog tijela (u Republici Hrvatskoj to je Hrvatska akreditacijska agencija) kako bi se osigurala međunarodna sljedivost.

Ekološki znak Europske unije upotrebljava se u skladu s pravilima *Uredbe Komisije (EU) br. 271/2010, Prilog XI.*, koja su važeća pri registraciji znaka kao zajedničkog znaka ekološke poljoprivrede pri Uredu za intelektualno vlasništvo Beneluksa te u registru žigova Europske unije i u međunarodnim registrima.

Ekološki znak Europske unije ima oblik zelenog pravokutnika u kojem se nalazi dvanaest zvijezda iz europske zastave koje su smještene tako da simboliziraju list koji leprša na vjetru. Znak ne sadržava nikakav tekst kako bi se izbjegle bilo kakve nejasnoće pri prijevodu na službene jezike Europske unije⁵.

ROBNE MARKE I OSTALE OZNAKE KVALITETE

Ako smatraju da će im to donijeti dodatnu tržišnu prednost, ekološki proizvođači mogu u označavanju, prezentiranju i oglašavanju svojih proizvoda uz ekološki znak koristiti i različite europske, nacionalne i privatne logotipove (robne marke), ako ih imaju i, naravno, ako udovoljavaju zahtjevima određenima *Uredbom Vijeća (EZ) br. 834/2007*, što je regulirano u točki 2. članka 25. Uredbe.

Na europskoj razini to su primjerice europske označke izvornosti, zemljopisnog podrijetla ili tradicijskog

INTERNETSU PRODAJU MEDA I PČELARSKIH PROIZVODA OMOGUĆUJU NEKI OD PLANETARNO POPULARNIH PORTALA KAO ŠTO SU WWW.AMAZON.COM, PA ČAK I AUJKIJSKI PORTAL WWW.EBAY.COM.

ugleda, primjerice „Superior Taste Award”, dok na nacionalnoj razini možemo spomenuti znakove kvalitete Hrvatske gospodarske komore („Izvorno hrvatsko” i „Hrvatska kvaliteta”), odnosno oznaku „Med iz Lijepe Naše” Hrvatske poljoprivredne agencije.

PRODAJA NA INTERNETU

Osvrnamo se na kraju i na sve popularniju prodaju meda (i pčelarskih proizvoda) uz pomoć interneta. Prema tumačenju Ministarstva gospodarstva, za pokretanje djelatnosti internetske trgovine / *web-shoppa* na kojem bi se *on-line* prodavali proizvodi na malo, nužno je da se kao djelatnosti u registraciji navede trgovina na malo preko pošte ili interneta (šifra 47.91), a sukladno *Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti – NKD-2007*. (NN br. 58/2007), te također i usluge informacijskog društva sukladno članku 5. stavku 3. *Zakona o električkoj trgovini* (NN br. 173/2003, 67/2008, 36/2009, 130/2011 i 30/2014), čijom je odredbom propisano da pravni subjekt koji se osniva i registrira pri nadležnom trgovackom sudu u Republici Hrvatskoj za obavljanje usluga informacijskog društva registrira djelatnost pod nazivom „usluge informacijskog društva”. Osim toga, minimalni tehnički uvjeti za otvaranje mrežne (*web*) trgovine za prodaju robe na malo, kao i za prodaju putem *drop-ship* narudžbe, nalažu da je potrebno, sukladno važećim pozitivnim propisima Republike Hrvatske, registrirati trgovacko društvo ili obrt.

Stoga je za male proizvođače daleko prihvatljivija opcija koristiti neku od već uhodanih nacionalnih ili međunarodnih platformi koji nude mogućnost internetske prodaje. Naravno, u cilju zaštite potrošača i poštovanju etičkih načela, pri oglašavanju svojih (ekoloških) proizvoda potrebno je, ako je primjenjivo, poštovati sve zahtjeve i okolnosti koje smo obradili u ovome članku.

⁵ http://ec.europa.eu/agriculture/organic/downloads/logo_en